

Hoe te voorkomen dat de “AGO-boom” hoe langer hoe dikker wordt?

Kristallisatie van een brainstormingsproces van een groep ter zake deskundigen en betrokkenen bij het AGO-onderwijs om te komen tot een projectdefinitie en projectopzet en het nodige draagvlak om te voorkomen dat steeds meer leerlingen naar het AGO verwezen worden

Hoe het aantal “drop outs” en/of “push outs” in het VSBO tot nul te reduceren: Kon “Yuda skol yuda su alumno”!

Inleiding.

Mede naar aanleiding van het grote aantal leerlingen dat op basis van het resultaat van de EFO-toetsprocedure van het schooljaar 2015/2016 naar het AGO werden verwezen werd in brede kring de zorg uitgesproken dat deze tendens niet wenselijk en zelfs zorgelijk is.

Daarom werd door het SIGE besloten tot een nadere reflexie over deze zorgelijke tendens hetgeen betekent een reflexie over de vraag hoe voorkomen kan worden dat een groeiend aantal leerlingen verwezen wordt om toegelaten te worden tot het AGO.

Besloten werd een aantal brainstormingsessies te houden om met een aantal ervaringsdeskundigen van gedachten te wisselen over de vraag: Hoe kan voorkomen worden dat de tendens van een groeiend aantal verwijzingen om toegelaten te worden tot het AGO wordt stopgezet? Als titel voor deze brainstormingsessies wordt gekozen: “Hoe te voorkomen dat de “AGO-boom” hoe langer hoe dikker wordt?

Op woensdag 7 december 2016 werd de eerste brainstormingsessie gehouden in het Avila Beach hotel. Voor deelname aan deze brainstormingsessie werden terzake deskundigen a titre personnel uitgenodigd.

De bedoeling is om een proces op te starten van een aantal brainstormingsessies.

De ambitie is om te komen tot een projectdefinitie, een projectopzet en het nodige draagvlak om bovengeschetste preokupatie aan te pakken.

Willemstad, 28 november 2016

Ons nummer: 2016/1115

Aan:

Curaçao.....

Onderwerp: BRAINSTORMINGSSESSIE AGO-BOOM

Geachte .....

Het is u ongetwijfeld bekend dat er een gestage tendens is van een groeiend aantal leerlingen dat verwezen wordt naar een AGO-afdeling van het VSBO. Deze ontwikkeling is zeer verontrustend.

Reden dan ook waarom wij besloten hebben om enkele terzake deskundigen te benaderen voor een proces van brainstorming om te exploreren hoe deze tendens aangepakt kan worden; dus zorg dragen dat de 'AGO-boom niet meer hoe langer hoe dikker' wordt.

Het stemt ons goed dat ook u hebt toegezegd om deel te nemen aan deze brainstormingssessies. Formeel nodigen wij u bij deze uit voor de eerste brainstormingssessie welke zal plaats vinden op:

Datum: woensdag 7 december 2016
Tijdstip: 14.30 tot 17.30 uur
Locatie: Avila Beach Hotel; Koetshuis

Wij danken u bij voorbaat voor uw aanwezigheid en bijdrage.

Met vriendelijke groet,

Eric Schoop
Dagelijkse leiding SIGE

Algemene conclusie van de brainstormingsessie no. 1

De algemene conclusie van de brainstormingsessie op woensdag 7 december 2016 in het Avila Beach hotel is dat er een zorgelijke tendens waarneembaar is van een groeiend aantal leerlingen dat aangeduid wordt als een AGO-leerling.

Geconcludeerd werd ook dat het in essentie gaat het om de leerling, meer specifiek de VSBO leerling zo goed mogelijk onderwijs te geven. Zo goed mogelijk onderwijs wil zeggen:

- Dat de VSBO leerling voor zijn 19e jaar het VSBO afrondt met een diploma.
- Dat de VSBO-leerling voor zijn 25ste jaar minstens een startkwalificatie (= een SBO-1 diploma) heeft gehaald!

Dit betekent dat de VSBO-school de verantwoordelijkheid draagt om zorg te dragen dat elke VSBO-leerling, waarvan met een grote mate van zekerheid kan worden vastgesteld dat hij/zij extra hulp nodig heeft, om met succes het VSBO te doorlopen, ook daadwerkelijk die extra hulp krijgt om zijn onderwijsloopbaan af te ronden met een diploma .

Het AGO is één van die extra hulpvormen voor de VSBO-leerling. Het AGO is echter niet bestemd voor elke zorgbehoevende leerling. De AGO-afdeling van een school voor VSBO is volgens de wetgever bestemd voor leerlingen

- a. voor wie vaststaat dat overwegend een orthopedagogische en orthodidactische benadering is geboden, **èn**
- b. het volgen van het onderwijs in een van de leerwegen, van het VSBO niet leidt tot het behalen van een VSBO-diploma.

Dit betekent dat het wel eens zo zou kunnen zijn dat er leerlingen te lichtvaardig in een afdeling voor AGO terecht komen en daar eigenlijk niet thuis horen

De algemene conclusie van de brainstorm sessie van 7 december is dan ook dat voorkomen moet worden dat de AGO-boom ongebreideld langer en dikker wordt. Om dit te voorkomen en of te remediëren zal gewerkt moeten worden aan de volgende twee acties:

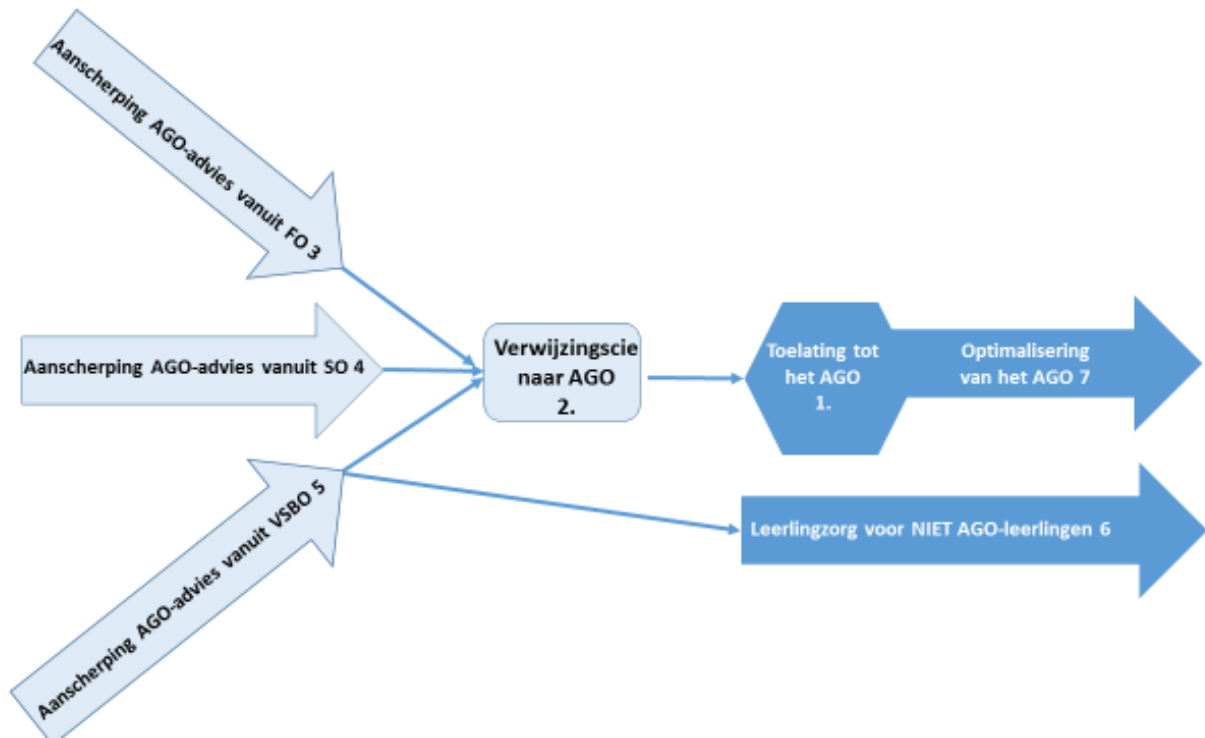
De toelating tot het AGO moet zodanig aangescherpt worden dat slechts leerlingen tot het AGO worden toegelaten voor wie vaststaat dat overwegend een orthopedagogische en orthodidactische benadering is geboden, èn voor wie vaststaat dat het volgen van het onderwijs in een van de leerwegen, van het VSBO niet leidt tot het behalen van een VSBO-diploma.

Daarnaast zullen er leerlingzorg-mogelijkheden gecreëerd en geoptimaliseerd moeten worden voor leerlingen die niet op een AGO-afdeling horen te zijn, maar die geïndiceerd worden als leerlingen die zonder extra leerlingzorg het VSBO-diploma niet zullen halen.

In concreto impliceert dit dat er gebrainstormd moet worden over de volgende 7 actiegebieden:

1. de aanscherping en optimalisering van de toelating tot het AGO.
2. de aanscherping en optimalisering van het functioneren van de verwijzingscommissie.
3. de aanscherping van de totstandkoming van het AGO-advies vanuit het Funderend Onderwijs.
4. de aanscherping van de totstandkoming van het AGO-advies vanuit het Speciaal Onderwijs.
5. de aanscherping van de totstandkoming van het AGO-advies vanuit het VSBO.
6. het creëren van diverse vormen van leerlingzorgmodaliteiten cfm art 11b van de wet op VO.
7. het optimaliseren van het AGO-onderwijs.

Schematisch kunnen de diverse aanscherpingspunten als volgt worden weergegeven

Het brainstormingsproces van ter zake deskundigen en betrokkenen bij het AGO-onderwijs zal gecontinueerd moeten worden om te komen tot een projectdefinitie en projectopzet en het nodige draagvlak voor het aanpakken van elk van de hierboven genoemde aanscherpingspunten om te voorkomen dat steeds meer leerlingen naar het AGO verwezen worden en om daardoor het aantal “drop outs” en/of het aantal “push outs” tot het minimale te reduceren.

Welke AGO-scholen bestaan er op Curacao?

School	Locatie BAVO	AGO-afdeling?	Waar AGO-afdeling?
Albert Schweitzer	Niet-zelfst	Nee	
Marnix Rio Canario	Zelfst-BaVo	Nee	
Marnix Cas Corá	geen	Nee	
Pablo Duarte	geen	Ja	VSBO locatie Buena Vista
SGO Jacques Ferrandi	geen	Nee	
Amador Nita	Niet-zelfst	Nee	
Gouverneur Lauffer	Zelfst-BaVo	Nee	
Dr. W.J. Goslinga	Zelfst-BaVo	Nee	
Maris Stella	geen	Nee	
Regina Pacis	geen	Nee	
Maria College	Zelfst-BaVo	Nee	
Triniteit College	Zelfst-BaVo	Nee	
St Ignatius College	Zelfst-BaVo	Nee	
Pierre Lauffer	Zelfst-BaVo	Nee	
Stella Maris	Niet-zelfst	Nee	
Joseph Civilis	Niet-zelfst	Ja	
Ancila Domini	geen	Nee	
St. Paulus	geen	Ja	VSBO locatie Salina
St. Jozef	geen	Nee	
New Song	Zelfst-BaVo	Nee	
SKAIH	Niet-zelfst	Ja	SVBO locatie Emmastad
Voormalig PBO school	Nvt	Zelfstandig	AGO Montagne
Voormalig PBO school	nvt	Zelfstandig	AGO Kroon Comanchestraat

ad.1. De aanscherping en optimalisering van de toelating tot het AGO.

Het Arbeidsgericht Onderwijs (AGO) is volgens de wetgever een onderwijsvorm voor leerlingen voor wie vaststaat dat:

- a. overwegend een orthopedagogische en orthodidactische benadering voor de desbetreffende leerling geboden is,
èn
- b. het volgen van het onderwijs in één van de leerwegen, genoemd in artikel 11, tweede lid, niet leidt tot het behalen van een diploma als bedoeld in artikel 32 van de landsverordening VO maar wel tot het voorbereiden van de leerling voor eenvoudige functies binnen de arbeidsmarkt.

Het Arbeidsgericht Onderwijs (AGO) moet volgens de wetgever gegeven worden aan afdelingen voor arbeidsgericht onderwijs, verbonden aan scholen voor voorbereidend secundair beroepsonderwijs (VSBO) en aan scholengemeenschappen waarvan ten minste een school voor voorbereidend secundair beroepsonderwijs deel uitmaakt.

Het Arbeidsgericht Onderwijs (AGO) wordt volgens de wetgever gegeven ten behoeve van leerlingen tot ten hoogste 18 jaar

Dit leidt tot de volgende brainstormingsvragen:

1. Wat wordt verstaan onder “leerlingen voor wie een orthopedagogische en een orthodidactische benadering nodig” is?
2. Hoe operationaliseer je een orthopedagogische benadering?
3. Hoe operationaliseer je een orthodidactische benadering?
4. Zijn er leerlingen te identificeren die GEEN orthopedagogische en orthodidactische benadering nodig hebben? Hoe definieer je deze leerlingen?
5. Kan gesteld worden dat leerlingen met gedragsproblemen geen voor het AGO bestemde leerlingen zijn?
6. Wat moeten de aanmelders (dus het Bevoegd Gezag) weten om te komen tot een advies aan de ouders dat de betreffende leerling aangemeld moet worden voor AGO?
7. Moet de leerling aan beide criteria (dus a+ b) voldoen of kan er volstaan worden met of criterium a of met criterium b.
8. Hoe kan vastgesteld worden dat een leerling niet in staat zal zijn het VSBO-diploma te halen maar wel voorbereid kan worden voor het uitoefenen van eenvoudige beroepen op de arbeidsmarkt?
9. Is het goed dat de wetgever een maximumleeftijd van 18 jaar heeft bepaald voor een AGO-leerling?
10. Is het reëel dat de wetgever GEEN minimum leeftijd heeft bepaald voor een AGO-leerling?
11. Wat zijn de implicaties hiervan voor de verwijzingsmatrix ten behoeve van een FO-leerling?
12. Is het gezien de aard van de AGO-leerling aanbevelingswaardig om de tendens tot vestiging van een AGO-afdeling op een dyslocatie te stimuleren of af te remmen?
13. Moet elke school voor VSBO een AGO-afdeling hebben?

ad.2. De aanscherping en optimalisering van het functioneren van de verwijzingscommissie.

- Volgens de wetgever is het Bevoegd Gezag van een school voor VSBO de instantie die voorstelt aan de ouders van een leerling dat deze leerling AGO gaat volgen.
- Geen leerling wordt toegelaten tot het Arbeidsgericht Onderwijs (AGO) dan nadat de verwijzingscommissie schriftelijk heeft bepaald dat de leerling tot het AGO toelaatbaar is.
- De verwijzingscommissie wordt ingesteld bij (ei) landsbesluit. De wijze hoe de verwijzingscommissie te werk moet gaan wordt voorgeschreven in een landsbesluit.
- De aanmelding bij de verwijzingscommissie van een leerling voor toelating tot het AGO dient te geschieden door het Bevoegd Gezag van de school waaraan de leerling voorafgaand aan de toelating tot het Arbeidsgericht Onderwijs was of is ingeschreven.
- Daarbij dient het een op de desbetreffende leerling betrekking hebbend onderwijskundig rapport, alsmede een op schrift gestelde zienswijze van de ouders, te overhandigen aan de verwijzingscommissie,
- Het Bevoegd Gezag van de school voor VSBO beslist, na overleg met de ouders van de betreffende leerling, over de daadwerkelijke toelating van de leerling tot de afdeling voor Arbeidsgericht Onderwijs.

Dit leidt tot de volgende brainstormingsvragen:

1. De instroominstanties van leerlingen naar het AGO zijn: het VSBO, het SO en het FO. Zijn er nog andere instroom instanties?
2. Bij al de drie instroominstanties moet er gekeken worden of de scholen/cq het Bevoegd Gezag niet te lichtvaardig een leerling aanmelden als een AGO-leerling
3. Kan het Bevoegd Gezag van een school voor FO ook aan de ouders voorstellen dat een leerling AGO gaat volgen, de wet heeft het immers alleen over het Bevoegd Gezag van een school voor VSBO?
4. Wat zijn de implicaties hiervan voor de aanmeldingsprocedure en voor het tijdspad.
5. Kan het Bevoegd Gezag van een school voor FO op basis van de wet een leerling aanmelden bij de verwijzingscommissie?
6. Is de rol van het Bevoegd Gezag van een school voor FO beperkt tot slechts het uitbrengen van het onderwijskundig rapport?
7. Aan welke eisen moet het onderwijskundig rapport voor de verwijzingscommissie voldoen?
8. Is de huidige verwijzingscommissie ingesteld bij een landsbesluit waarin onder andere de taak, de samenstelling en de werkwijze vermeld is? Wat moet nog meer in het landsbesluit geregeld worden?
9. Is bijstelling van de verwijzingscommissie nodig vwb:
  - a. De taak
  - b. De samenstelling
  - c. De werkwijze
  - d. etc
10. Moet er meer transparantie zijn over de beslisseregels van de verwijzingscommissie (EVC) die vanuit het beleidsdocument van OWCS worden aangehouden bij de adviesvorming.
11. In hoeverre worden de verwijzingscriteria en –procedures voor deelname aan het arbeidsgericht onderwijs zoals geadviseerd in het adviesrapport van 2003 aan de minister van onderwijs: “AGO: voor wie bedoeld?” wel of niet gehanteerd door de verwijzingscommissie (EVC)?
12. Binnen de schoolontwikkeling zijn er verschillende factoren die een rol spelen; het IQ, didactische ontwikkeling en thuisomgeving of stoornissen. Zijn dat AGO leerlingen? Moeten we niet bepalen wie de echte doelgroep is van het AGO?
13. Vanaf 2002 is er een Eilandelijk Verwijzings Commissie opgestart en vanaf 2006 is men structureel gaan werken aan toelaatbaarheid tot AGO. Een punt van aandacht is dat de verwijzingscommissie geen terugkoppeling krijgt of de leerlingen daadwerkelijk toegelaten zijn tot het AGO volgens advies.
14. Is het wenselijk dat de ouder het besluit van de verwijzingscommissie mag negeren en het kind niet plaatsen op het AGO?

15. Klopt het dat het AGO in principe niet bestemd is voor leerlingen met gedragsproblemen en/of sociaal emotionele problemen?
16. Klopt het dat ook leerlingen die het product zijn van didactische verwaarlozing verwezen worden naar het AGO?
17. Klopt het dat opgemerkt kan worden dat kinderen van bepaalde scholen vaker naar het AGO worden doorverwezen?
18. Hoe verklaar je dat de afgelopen 5 jaar het aantal aanmeldingen bij de verwijzingscommissie vermeerderd is, terwijl het aantal AGO-adviezen niet significant verhoogd is? Betekent dit dat er nauwkeurig en volgens standaarden een advies wordt uitgebracht?
19. In hoeverre is het rapport van de EVC voldoende uitgebreid voor de gevallen dat een positief toelatingsadvies gegeven wordt?

Ad.3. De aanscherping van de totstandkoming van het AGO-advies vanuit het Funderend Onderwijs.

De overgang van het Funderend Onderwijs naar het Voortgezet Onderwijs en dus naar het AGO moet beschouwd worden als de meest belangrijke en kritieke overgang van het ene onderwijstype naar het andere. Reden dan ook waarom de wetgever in zowel de landsverordening Funderend Onderwijs (PB 2008 no 84), in de landsverordening Voortgezet onderwijs (PB 1979 no 29) als in het landsbesluit scholen VWO, HAVO en VSBO (PB 1985 no 155) bijzonder veel voorschriften geeft om deze overgang te regelen.

Het Funderend Onderwijs behoort de basis te leggen voor het kunnen volgen van Voortgezet Onderwijs. In artikel 2 van de landsverordening Funderend Onderwijs wordt expliciet bepaald dat

“het Funderend Onderwijs de grondslag legt voor het volgen van voortgezet onderwijs”

Dit voorschrift wordt in de Memorie van Toelichting op deze wet als volgt toegelicht:

“Het Funderend Onderwijs legt de basis waarop elke burger in de Antilliaanse maatschappij haar/zijn verdere leven kan bouwen. Primaire doelstelling van het Funderend Onderwijs is dan ook de algemene vorming van de mens in de Antilliaanse maatschappij, gezien in samenhang met het Koninkrijk der Nederlanden, de Caribische regio en de wereld. Het Funderend Onderwijs brengt elk kind vaardigheden, attituden en waarden bij waarop het zijn verdere leven kan bouwen, zelfs als het daarna geen formeel vervolgonderwijs volgt. (...) Het Funderend Onderwijs legt, op basis van de aan het jonge kind bij te brengen kennis, inzichten en vaardigheden, een fundament voor zijn persoonlijke ontwikkeling en voor een optimale maatschappelijke participatie welke de basis vormt waarop het vervolgonderwijs verder kan bouwen.”

Gezien dit cruciale belang van deze overgang heeft de wetgever in o.a. artikel 3 van het landsbesluit scholen VWO, HAVO en VSBO bepaald:

“Dat tot het eerste leerjaar van een school voor Voortgezet Onderwijs kan als leerling slechts worden toegelaten hij die het achtste leerjaar van een school voor Funderend Onderwijs heeft doorlopen”

Voor de vaststelling wanneer een leerling het Funderend Onderwijs doorlopen heeft, wordt door de wetgever in artikel 11 van de landsverordening FO als eis voorgeschreven:

"dat de school voor FO ten minste **de kerndoelen** hanteert als aan het eind van het Funderend Onderwijs te bereiken doelstelling".

Voor de vaststelling wanneer een leerling de kerndoelen heeft gehaald kan het Bevoegd Gezag van een school voor FO de in artikel 4 en 6 van het landsbesluit VWO, HAVO en VSBO genoemd onderzoek (= EFO toets) gebruiken die gebaseerd moet zijn op opgaven die betrekking hebben op de leerstof van het Funderend Onderwijs voor zover de leerling deze geacht mag worden deze te beheersen.

Dit betekent dat elke leerling die aantoonbaar het Funderend Onderwijs heeft afgerond toelaatbaar is tot een school voor het Voortgezet Onderwijs, zoals het VWO, het HAVO en het VSBO. Deze beslissing over de toelating tot het Voortgezet Onderwijs is een bevoegdheid van het Bevoegd Gezag van een school voor het Voortgezet Onderwijs. Deze beslissing over de toelating van een leerling tot het eerste leerjaar van een school voor het HAVO of een school voor VWO is gebaseerd op het onderwijskundig rapport zoals voorgeschreven in artikel 21 van de landsverordening FO. De EFO-toets is wettelijk niet verplicht!

Hoewel niet expliciet voorgeschreven door de wetgever in het landsbesluit scholen VWO, HAVO en VSBO moet met inachtneming van artikel 21 van de landsverordening FO geconcludeerd worden dat ook voor VSBO-scholen geldt, dat de beslissing over toelating tot een school voor VSBO gebaseerd moet zijn op het onderwijskundig rapport van het FO en dat de EFO-toets wettelijk niet verplicht is.

In dit verband is het ook relevant om te verwijzen naar artikel 19 lid 3 van de landsverordening FO dat imperatief voorschrijft:

Dat “de leerling de school in principe verlaat aan het eind van het schooljaar waarin deze de leeftijd van twaalf jaar heeft bereikt, doch uiterlijk aan het eind van het schooljaar waarin deze de leeftijd van veertien jaar heeft bereikt.”

Dit betekent dat elke leerling die het Funderend Onderwijs NIET heeft afgerond aan het einde van het schooljaar dat hij de leeftijd van 14 jaar heeft bereikt het Funderend Onderwijs moet verlaten naar het Voortgezet Onderwijs. Dit betekent echter niet automatisch dat hij dan ook een leerling is die bestemd is voor het AGO. Dit zal bepaald moeten worden door de verwijzingscommissie. Indien de verwijzingscommissie oordeelt dat deze leerling niet-toelaatbaar is tot het AGO dan zal de school voor VSBO moeten zorgdragen om de leerling gepast onderwijs aan te bieden zodat deze leerling in staat wordt geacht om eventueel met speciale voorzieningen het VSBO met een diploma te kunnen afsluiten.

Voor wat betreft de toelating tot het AGO schrijft het landsbesluit VWO, HAVO en VSBO het volgende voor in respectievelijk artikel 3 en 4:

"In afwijking van het voorschrift dat een leerling slechts toegelaten kan worden tot het eerste leerjaar van het Voortgezet Onderwijs wanneer hij het achtste leerjaar van een school voor FO heeft DOORLOPEN, kan een leerling in aanmerking komen toegelaten te worden tot het eerste leerjaar van de AGO-afdeling van het VSBO wanneer hij tenminste 8 jaren Funderend Onderwijs heeft GEVOLGD, maar dan met inachtneming van de wettelijke voorschriften".

"Een leerling die wordt toegelaten tot het eerste leerjaar van het VSBO volgt onderwijs in een van de VSBO-leerwegen, tenzij hij redelijkerwijs niet mag worden geacht het onderwijs in een van die leerwegen met een diploma te kunnen afronden, in welk geval de leerling wordt geplaatst in het AGO maar dan met inachtneming van de wettelijke voorschriften".

Resumerend kan gesteld worden dat een leerling van het Funderend Onderwijs toegelaten kan worden tot het AGO met in achtneming van:

1. zijn leeftijd.
2. het gevolgd hebben van tenminste 8 jaar Funderend Onderwijs.
3. zijn mogelijkheid om het VSBO af te ronden met een diploma.

Om tot dit advies te komen heeft de school voor FO de beschikking van de volgende twee instrumenten:

- A. het onderwijskundig rapport
- B. het resultaat van een onderzoek (=EFO- toets)

Uitgaande van dit doorstromingskader van het Funderend Onderwijs naar het Voortgezet Onderwijs in het algemeen en naar het AGO in het bijzonder is tijdens de brainstormingssessie no. 1 het volgende beeld gepresenteerd:

Het FO heeft einddoelen. Aan het eind van groep 8 behoort de leerling de einddoelen, zeker voor de Papiamentse en Nederlandse taal en rekenen te beheersen.

Gedurende de leerjaren vanaf groep 1 t/m groep 8 behoren de leerlingen voor wat betreft de voortgang van hun beheersing van de aangeboden leerstof periodiek getoetst te worden en ontvangen de ouders driemaal per schooljaar een rapportage van de beheersing van de kerndoelen. Helaas worden de leerlingen niet getoetst op hun vorderingen t.o.v. de kerndoelen, maar slechts t.o.v. wat zij aangeboden hebben gekregen van hun leerkracht.

In groep 8 geeft de directeur, afgaande op de rapportages van de afgelopen jaren aan de ouders, een advies v.w.b. het volgen van het Voortgezet Onderwijs.

Hetgeen in de resultaten van de afgelopen jaren in de toelatingsprocedure opvalt, zijn de volgende punten:

- het aantal leerlingen is in de afgelopen 4 jaar afgenomen van 2104 naar 1957.
- de correlatie tussen het schooladvies en de behaalde uitslag is zeker de afgelopen twee jaar afgenomen. Dit houdt in dat de school geen goed beeld heeft van de beheersing van de leerstof van de leerlingen.
- het aantal leerlingen met een AGO-uitslag is in 4 jaar gestegen met 377%
- het aantal leerlingen dat niet doorstroomt naar het Voortgezet Onderwijs, dus uitslag Niet Toelaatbaar Terug Funderend krijgt, is in 4 jaar gestegen met 321%.
- het **niet voldoende beheersen** van de leerstof, afgevraagd in de EFO-toets, die opgesteld is conform de einddoelen van het FO, blijkt in 4 jaar te zijn gestegen van 3.7% naar 17.8%.

Dit leidt tot de volgende brainstormingsvragen:

1. Hoe komt het dat er meer AGO-adviezen door de scholen voor FO worden gegeven.
2. Wat is de verklaring dat de correlatie tussen het door de school uitgebrachte advies en het door de leerling behaalde resultaat vermindert?
3. Welke factoren spelen een rol bij de geconstateerde discrepantie tussen het schooladvies en het resultaat?
4. Wat betekent het dat zowel het AGO-resultaat als het NT-FO zijn toegenomen met respectievelijk 377% en 321%?
5. Klopt het dat er in principe geen leerlingen van onder de 14 jaar naar het AGO worden verwezen? Is dit correct?
6. Hoe kan de school voor FO zijn schooladvies verbeteren?
7. Is het door de school uit te brengen onderwijskundig rapport voldoende en voldoet het onderwijskundig rapport aan de minimale vereisten van de wettelijke voorschriften vastgelegd in de beschikking onderwijskundig rapport Funderend Onderwijs?
8. Moet het mogelijk zijn dat een leerling van onder de 14 jaar ook naar het AGO-woordt verwezen?
9. Klopt het dat een groep FO-leerlingen die groep 8 bereikt de leerstof niet voldoende beheerst en eigenlijk niet voldoet aan de wettelijke eis om het achtste leerjaar van het FO doorlopen te hebben?
10. Betekent dit dat er leerlingen zijn die het Voortgezet Onderwijs instappen met een achterstand voor wat betreft de beheersing van de leerstof?
11. Klopt het dat de FO-leerlijnen onvoldoende worden gehanteerd op de scholen?
12. Is het wenselijk dat de scholen de beschikking kunnen krijgen over extern gemaakte toetsen naast door de school zelfgemaakte reguliere proefwerken, repetities en overhoringen?
13. Wat kan de functie van dergelijke aan de leerlijnen gekoppelde toetsen zijn?
14. Hoe zouden deze externe aan de leerlijnen gekoppelde externe toetsen geproduceerd kunnen worden?
15. Klopt het dat het onvoldoende beheersen of onvoldoende zicht hebben op de vorderingen van de leerprestaties van de leerlingen v.w.b. de kerndoelen zorg draagt voor een behoefte aan extra leerlingzorg in het VO en met name in het VSBO?

Ad.4. De aanscherping van de totstandkoming van het AGO-advies vanuit het Speciaal Onderwijs.

Het is onduidelijk wat de wettelijke basis van de instroom vanuit het Speciaal Onderwijs naar het AGO is. Het Speciaal Onderwijs is immers nog steeds niet geregeld als Funderend Speciaal Onderwijs en valt nog steeds onder de wet van het Basis Onderwijs van 1979. De landsverordening Basis Onderwijs van 1979 noch de landsverordening VO uit 1979 kennen het AGO. Bij de totstandkoming van de wet op het Funderend Onderwijs is in artikel 54 bepaald:

"De Landsverordening Basis Onderwijs is met uitzondering van de bepalingen die betrekking hebben op het Speciaal Onderwijs niet meer van toepassing, met dien verstande dat de bij en krachtens die verordening vastgestelde bepalingen van toepassing blijven op het onderwijs waarvoor het Funderend Onderwijs nog niet ingevolge de stapsgewijze invoering bedoeld in artikel 56 in de plaats is getreden".

Omdat de Landsverordening Basis Onderwijs naast de regeling van het Basis Onderwijs tevens een regeling geeft van het Speciaal Onderwijs, is die landsverordening niet ingetrokken maar buiten toepassing verklaard voor zover betrekking hebbend op het Basis Onderwijs. Dit betekent in concreto dat in de landsverordening FO het SO nog niet geregeld is, maar dat het SO functioneert op basis van de voorschriften uit de landsverordening Basis Onderwijs van 1979 die betrekking hebben op het speciaal onderwijs.

Dit leidt tot de volgende brainstormingsvragen:

1. Wat is de formele implicatie hiervan is voor de actuele instroom procedure tot het Voortgezet Onderwijs?
2. Is het nuttig en wenselijk dat instroomprocedure van het Speciaal Onderwijs naar het AGO wordt geëxpliciteerd, geëvalueerd, geactualiseerd en geformaliseerd?
3. Klopt het dat een leerling van het Speciaal Onderwijs niet per definitie bestempeld hoeft te worden als een AGO-leerling?
4. Klopt het dat op grond van de vigerende wetgeving een leerling van een school voor SO eigenlijk niet aangemeld kan worden om toegelaten te worden tot het AGO?

Ad.5. De aanscherping van de totstandkoming van het AGO-advies vanuit het VSBO.

Het AGO is een afdeling van het VSBO. Het VSBO is deel van het Voortgezet Onderwijs dat volgt op het Funderend Onderwijs. Het Voortgezet Onderwijs bestaat uit het VWO, het HAVO en het VSBO.

Voorbereidend Secundair BeroepsOnderwijs (VSBO) is het onderwijs dat is ingericht ter voorbereiding op het Secundair BeroepsOnderwijs (SBO) en dat mede algemene vorming omvat. Het VSBO is dus geen eind-onderwijs. Het Voorbereidend Secundair BeroepsOnderwijs wordt gegeven aan scholen met een cursusduur van vier jaren.

Het onderwijs aan deze scholen omvat het volgende pakket aan op de leerling toegespitste onderwijsvarianten:

- Een tweejarige periode van basisvorming, en
- Een tweejarige periode van de leerwegen.
- Een afdeling voor het AGO dat zich kan uitstrekken over zowel de periode van basisvorming als de periode van leerwegen.
- De speciale voorzieningen voor VSBO-leerlingen die vanwege hun sociale of psychosociale omstandigheden niet in staat worden geacht zonder speciale voorzieningen het VSBO met een diploma te kunnen afsluiten, en die niet in aanmerking komen om geplaatst te worden in de afdeling voor AGO.

Dit betekent dat een school voor VSBO in staat moet zijn zowel haar onderwijsgevende taak als haar leerlingzorgtaak zodanig in te richten dat de VSBO-school kan vaststellen of en welke onderwijsvariant geschikt is voor de leerling.

Dit betekent dat ook leerlingen die reeds ingeschreven staan op een school voor VSBO, aangemeld kunnen worden voor toelating tot de afdeling voor AGO.

Dit betekent dat elke school voor VSBO als deel van zijn algemene leerlingzorg in staat moet zijn om tijdig een beeld te krijgen voor welke van zijn leerlingen vaststaat dat:

1. overwegend een orthopedagogische en orthodidactische benadering voor de desbetreffende leerling geboden is,
èn
2. het volgen van het onderwijs in één van de leerwegen, genoemd in artikel 11, tweede lid, niet leidt tot het behalen van een diploma als bedoeld in artikel 32 van de landsverordening VO maar wel tot het voorbereiden van de leerling voor eenvoudige functies binnen de arbeidsmarkt.

De implicatie hiervan is dat een school voor VSBO in staat moet zijn om dit op een transparante en zorgvuldige wijze vast te stellen.

De kernvraag is, hoe verloopt de procedure binnen een school voor VSBO die leidt tot het besluit om de ouders van de desbetreffende leerling voor te stellen om de leerling aan te melden bij de verwijzingscommissie voor de plaatsing van de leerling in de AGO-afdeling van het VSBO?

Dit kan niet anders zijn dan dat een procedure gehanteerd wordt die gebaseerd is op het “protocol Yuda skol yuda su alumno” dat in oktober 2014 getekend is door de minister van Onderwijs, mw. Irene Dick met alle van overheidswege gesubsidieerde schoolbesturen van Curacao; kernachtig gesteld betekent dit dat een school voor VSBO slechts dan een leerling kan aanmelden voor plaatsing in de afdeling voor AGO als resultaat van een deugdelijke organisatie en verzorging van de integrale leerlingzorg op die betreffende school.

Dit leidt tot de volgende brainstormingsvragen:

1. Hoe is de leerlingzorg in het VSBO georganiseerd?
2. Hoe kunnen de vier in het protocol "Yuda skol Yuda su alumno" overeengekomen deugdelijkheidsniveaus voor de leerlingenzorg worden geïmplementeerd in een school voor VSBO?
3. Hoe vindt in een school voor VSBO de indicatiestelling plaats van een leerling die extra ondersteuning nodig heeft om het VSBO zo optimaal mogelijk te kunnen afronden?
4. Moet elke school voor VSBO het pakket met alle 4 onderwijsvarianten kunnen aanbieden?
5. Klopt het dat een school voor VSBO in staat moet zijn om tijdig een zodanig beeld van de leerling te hebben, dat zij kan vaststellen of en welke onderwijsvariant geschikt is voor de leerling?
6. Klopt het dat een school voor VSBO in staat moet zijn om het onderwijs op haar school zodanig in te richten, dat elke leerling een zodanige onderwijsvariant krijgt aangeboden dat er perspectief is om het onderwijs op deze school af te ronden met een diploma?
7. Op welke wijze kan het protocol "Yuda skol yuda su alumno" bijdragen dat elke leerling op een school voor VSBO de school afrondt met een diploma.

Ad.6. Het creëren van diverse vormen van leerlingzorgmodaliteiten cfm art 11b van de wet op VO.

Het VSBO is geen eindonderwijs. Het VSBO dient de leerling volgens de wet voor te bereiden op het secundair beroepsonderwijs (SBO). Daartoe zal een VSBO-school de leerling zo goed mogelijk onderwijs moeten geven met daarbij de nodige leerlingzorg. Dit betekent dat een school voor VSBO naast haar lesgevende taak ook als kerntaak heeft om zorg te dragen dat het onderwijs op een VSBO-school zo wordt ingericht, dat de leerlingen zoveel als mogelijk een ononderbroken ontwikkelingsproces kunnen volgen om de van overheidswege bepaalde kerndoelen, eindtermen en exameneisen te halen. Dit betekent dat elke VSBO-school een zorgverlenende taak heeft en daartoe een deugdelijke kwaliteit van leerlingenzorg voor elke op zijn school ingeschreven leerling moet kunnen aanbieden. Een kwalitatief deugdelijke leerlingenzorg betekent dat leerlingen onderwijs en indien nodig hulp aangeboden krijgen, dat recht doet aan hun potenties en omstandigheden.

Binnen dit kader heeft de wetgever bepaald dat er op drie niveaus hulp en ondersteuning in de vorm van deugdelijke leerlingzorg voor de leerling beschikbaar moet zijn:

- Het niveau van het reguliere VSBO-leerling (de zgn 11a-leerling)
- Het niveau van de AGO-leerling (de zgn artikel 11c-leerling)
- Het niveau van de speciale voorzieningen (de zgn artikel 11b-leerlingen)

Dit impliceert, dat, als wij daadwerkelijk de AGO-boom niet meer hoe langer hoe dikker willen laten groeien, erop moeten toezien, dat wij alle mogelijkheden voor leerlingzorg-voorzieningen voor VSBO-leerlingen maximaal moeten benutten. Dus ook de speciale voorzieningen voor de zgn artikel 11-b leerlingen.

Zoals in aandachtspunt 6 is vermeld, heeft elk Bevoegd Gezag van een school voor VSBO conform artikel 11 van de landsverordening VO ook de opdracht tot het treffen van de nodige maatregelen, om elke VSBO-leerling die vanwege sociale en psychosociale omstandigheden niet in staat is zonder speciale voorzieningen het VSBO af te ronden met een diploma, te helpen.

Deze maatregelen kunnen afwijken van de reguliere voorschriften v.w.b. het VSBO, maar dienen wel betrekking te hebben op de groeps grootte, aanpassingen van het programma en extra aandacht voor lacunes in de kennis en ontwikkeling van de leerling. Welke deze maatregelen zijn, wordt overgelaten aan de professionaliteit van de school cq het Bevoegd Gezag, maar kunnen afwijken van de reguliere voorschriften v.w.b. het VSBO.

Dit leidt tot de volgende brainstormingsvragen:

1. Welke maatregelen bestaan er in het huidige VSBO?
2. Welke maatregelen en varianten van maatregelen kunnen opgezet worden?
3. Hoe kan ervoor gewaakt worden dat een speciale voorziening niet resulteert in een gestandariseerd verwijfsbak?
4. Hoe kan zoveel mogelijk recht gedaan worden aan het streven naar op maat toegespitste speciale maatregelen?

Ad. 7. Het optimaliseren van het AGO-onderwijs.

1. Het AGO is een speciale vorm van het VSBO. Het AGO wordt gegeven in een afdeling van het VSBO. Het AGO is bestemd voor een speciale groep leerlingen; leerlingen voor wie vaststaat dat
  - a. overwegend een orthopedagogische en orthodidactische benadering is geboden, en
  - b. het volgen van het onderwijs in een van de VSBO- leerwegen niet leidt tot het behalen van een VSBO-diploma.
2. Het AGO is bestemd voor leerlingen tot maximaal 18 jaar.
3. Het AGO bereidt de leerling voor op eenvoudige functies binnen de arbeidsmarkt.
4. Het AGO wordt zodanig ingericht dat de kerndoelen van de basisvorming zo veel mogelijk kunnen worden bereikt.
5. Het AGO heeft een speciaal onderwijs-programma dat afwijkt van de wettelijke voorschriften uit de landsverordening VO zoals voorgeschreven in artikel 10, artikel 21 en artikel 32.
6. Het AGO onderwijsprogramma bestaat uit:
  - a. een gedeelte waarin aangepast theoretisch onderwijs, persoonlijkheidsvorming en het aanleren van sociale vaardigheden worden verzorgd,
  - b. een gedeelte waarin de leerling wordt voorbereid op het uitoefenen van functies op de arbeidsmarkt

Wanneer wij ervoor zorgdragen dat de AGO-boom niet hoe langer en dikker wordt, en dat de juiste leerlingen terecht komen in een AGO-afdeling van het VSBO dan moet er ook voor zorggedragen worden dat deze leerlingen dan ook daadwerkelijk het arbeidsgericht onderwijs aangeboden krijgen dat voorgeschreven wordt door de wetgever.

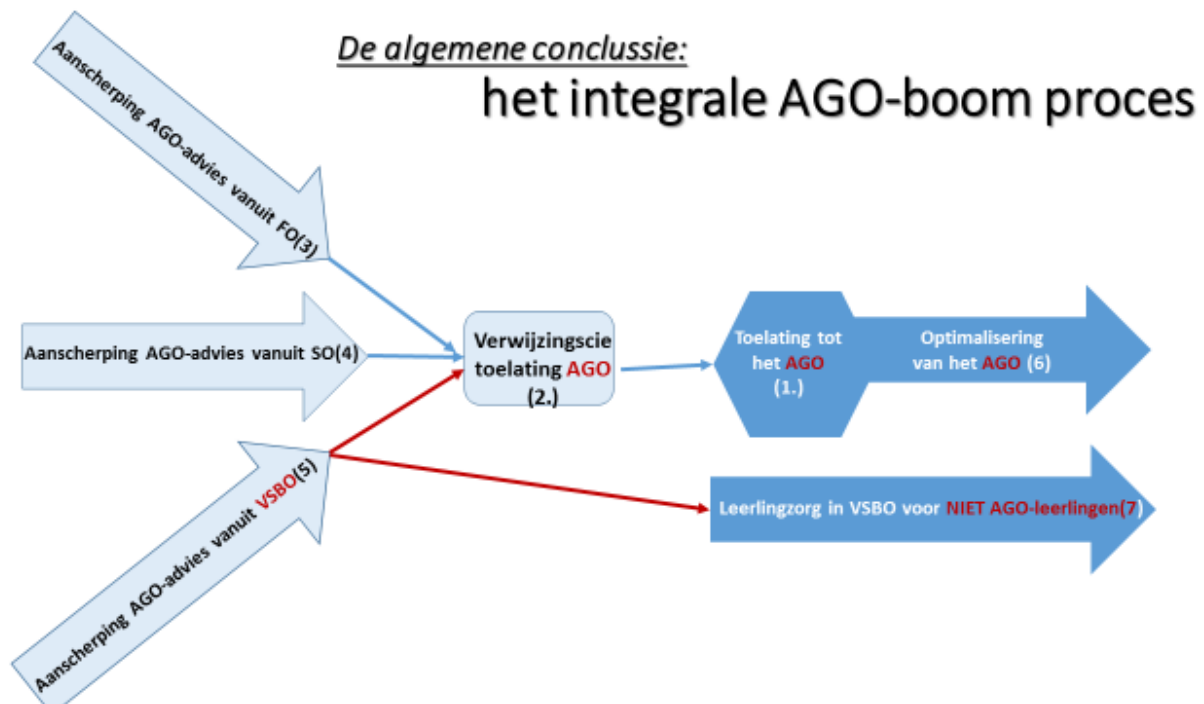
Dit leidt tot de volgende brainstormingsvragen:

1. Moet het AGO-aanbod geoptimaliseerd worden?
2. Voldoet het vigerend AGO-aanbod aan de voorschriften en intenties van de wetgever?
3. Op welke punten moet het AGO-aanbod geoptimaliseerd worden?
4. Hoe moet dit optimaliseringsproces georganiseerd worden?

Epiloog

- De volgende vergadering is gepland op **11 januari 2017 14:30-17:00 uur bij SIGE**.
- De resultaten van de kristallisatie van de resultaten van de eerste brainstormingsessie zullen tijdens deze brainstormingsessie no. 2 aangescherpt worden en zal de programmering worden besproken van de brainstorming over de zeven geïdentificeerde aanscherpingspunten van de AGO-boom.
- Van belang is ook om aan te geven welke andere ter zake deskundigen wij a titre personnel kunnen uitnodigen om aan deze brainstormingsessie te participeren.

Het resultaat brainstormingsessie 3

In deze sessie zouden de participanten bouwstenen aandragen om de totstandkoming van het AGO-advies vanuit het F.O., S.O. en het VSBO aan te scherpen.

Vanuit het F.O/S.O.:

De volgende bouwstenen werden aangedragen:

- Een goed functionerend registratiesysteem binnen de school, het liefst een LVS, waarin zowel de cognitieve resultaten als interventies op sociaal-emotioneel gebied geregistreerd kunnen worden.
- Een leerlingzorgsysteem binnen de school, waarbij een SMW'er en een multidisciplinair team de school kunnen ondersteunen. Hierdoor is vroegtijdige signalering en eventuele remediering mogelijk
- Een vroegtijdige signalering is een voorwaarde van de eerste orde.
- De leerkracht moet toegerust worden om te kunnen handelen op basis van vroegtijdige signalering
- Het gaat om een signalering hoever een leerling gevorderd is om de kerndoelen te halen?
- Elke groep van elke school dient de beschikking te hebben over een jaarplan, waarin de concrete en specifieke leerdoelen per leerjaar, conform de vastgestelde leerlijnen, zijn opgenomen.
- Er moet duidelijk onderscheid zijn van door de leerkracht zelf gemaakte proefwerken cq overhoringen en leerkracht onafhankelijke proefwerken
- Periodiek (per trimester) d.m.v. extern opgestelde toetsen nagaan of de geplande leerdoelen gehaald zijn. De school registreert de resultaten en ziet toe op het ondernemen van de vervolgstappen door de leerkracht.
- De SIGE toerusten om de scholen te ondersteunen waar de kerndoelen (structureel) niet gehaald worden.
- Opstellen van duidelijke instructies voor de scholen i.v.m. het opbouwen van het advies van de overgang van het FO naar het VO.
- Is de leeftijd van de leerling één van de criteria bij het geven van advies?
- Meer voorlichting. Gebaseerd op de mogelijkheden in het VSBO.

Deze bouwstenen worden verwerkt in een oplossingsvoorstel welke in brainstormingsessie IV gepresenteerd zal worden.

Vanuit het Speciaal onderwijs:

Het SO is als apart schooltype niet aan bod gekomen tijdens de derde brainstorm sessie. Omdat dit schooltype wel van belang is zal dit onderwerp later behandeld worden.

Vanuit het VSBO

De volgende bouwstenen werden aangedragen:

- Invoeren op alle VSBO scholen van uniforme afspraken/regels om te komen tot extra hulp aan die VSBO-leerling die zonder die extra hulp niet geacht wordt om het VSBO af te ronden met een diploma, zoals wordt voorgeschreven in artikel 11b (PB 1979, no 29, zoals gewijzigd bij PB 2008, no 84)
- Invoeren op alle VSBO-scholen van uniforme afspraken/regels voor de verwijzing van leerlingen vanuit het VSBO naar het AGO. Naast de leeftijd moet het onderwijskundig rapport ter verwijzing ook gegevens bevatten v.w.b. de leerprestaties, het gedrag, het verzuim, de interventies op sociaal-emotioneel en psychosociaal gebied en ook de interventies van de IB'er, de RT'er en de mentor
- De docenten moeten de "tools" en vaardigheden krijgen om vroegtijdig te signaleren en ook om te remediëren.
- Binnen elke school voor VSBO moet een intern leerling-zorgsysteem opgezet worden met daarbij ook aandacht voor de vele sociaal-emotionele problemen.
- Elke school moet beschikken over een goed registratiesysteem als instrument voor de signalering remediëring en verwijzing.
- Bij veelvuldig geregistreerd verzuim inschakelen van de leerplichtbrigade ter voorkoming van uitval.
- Duidelijke criteria stellen voor de instroom in SBO-1 (o.a. vanuit AGO)

Deze bouwstenen worden verwerkt in een oplossingsvoorstel welke in brainstormingsessie IV gepresenteerd zal worden.

Aanscherping van de EVC

Tijdens deze derde sessie heeft een groep op verzoek zich nogmaals gebogen over de aanscherping van de Eilandelijke Verwijzing Commissie (EVC).

De volgende bouwstenen werden aangedragen:

- de criteria en procedure moeten geactualiseerd worden.
- de procedure en verwijzing moet gelegitimeerd worden door het afkondigen van de LB HAM die is voorgeschreven in artikel 11D 6de lid (PB 1979, no 29, zoals gewijzigd bij PB 2008, no 84)
- het is gewenst dat er een Memorie van Toelichting wordt toegevoegd aan de LB HAM.
- toetsinstrumenten/screening bepalen, geaccordeerd door Inspectie en Bevoegd Gezag.
- document met verwijzingscriteria actualiseren.
- balans tussen transparantie en privacy in de procedure.
- Link met FO-instroom en ook met VSBO-scholeninstroom.
- Hoe om te gaan met wel/geen toestemming van de ouder.
- vertegenwoordiging van "ouders" in de EVC?

Deze bouwstenen worden verwerkt in een oplossingsvoorstel welke in brainstormingsessie IV gepresenteerd zal worden.

Resultaten prioritering

De resultaten van de prioritering (cq bouwstenen) per onderwijstype ter optimalisering van het AGO worden in een document en/of een powerpointpresentatie per groep weergegeven. Alle groepen hebben een powerpoint presentatie gegeven op 9 maart 2017 bij SIGE. In de bijlage vindt u de bijbehorende ppt.

De prioriteitspunten zijn verdeeld in korte (kt) en lange termijn (lt)- doelstellingen en er is aangegeven wie volgens het veld verantwoordelijk dient te zijn voor deze punten.

Bouwstenen sessie FO/SO

Bouw stenen	Omschrijving korte termijn	Verantwoordelijk en vervolgstappen	Omschrijving lange termijn	Verantwoordelijk en vervolgstappen
Zorg	<ul style="list-style-type: none"> - Een goed functionerende registratie-systeem binnen de school, het liefst een LVS, waarin zowel de cognitieve resultaten als interventies op sociaal-emotioneel gebied geregistreerd kunnen worden. - De school registreert de resultaten en ziet toe op het ondernemen van de vervolgstappen door de leerkracht IB er/RTer. - Aanpak gedragsproblematiek 	<ul style="list-style-type: none"> - Schoolleider, Onderwijsfunctio- naris en desbetreffend schoolbestuur Actualiseren van “Mi desaroyo” anders een ander LVS systeem ontwikkelen of kopen - schoolleider moet de gegevens analyseren en doornemen met de leerkracht - Ministerie OWCS (actualiseren van V&V stelsel) meer begeleidingsuren geven. - Ministerie moet beleid ontwikkelen, schoolbestuur moet scholingsplan opstellen en bewaken na signalering van schoolleider. 	<ul style="list-style-type: none"> - Een leerlingvolg- systeem binnen de school, waarbij een SMW'er en een multidiscipli- nair team de school kunnen ondersteunen. Hierdoor is vroegtijdige signalering en eventuele remediëring mogelijk. - De SIGE toerusten om de scholen te ondersteunen waar de kerndoelen (structureel) niet gehaald worden. 	<ul style="list-style-type: none"> - zorgteam van het schoolbestuur SMAT versterken op basis van de reële situatie. - Ministerie OWCS moet de SIGE de nodige ruimte geven om zich uit te breiden.
Toet- sing	<ul style="list-style-type: none"> - Een vroegtijdige signalering is een voorwaarde 	<ul style="list-style-type: none"> - Leerkracht geeft door aan schoolleider en schoolleider op 	<ul style="list-style-type: none"> - Er moet duidelijk onder- scheid 	<ul style="list-style-type: none"> - ETE

	<p>van de eerste orde.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Er moet duidelijk onderscheid zijn van door de leerkracht zelf gemaakte proefwerken cq overhoringen en leerkracht onafhankelijke proefwerken. - Periodiek (per trimester) d.m.v. extern opgestelde toetsen nagaan of de geplande leerdoelen gehaald zijn. 	<p>zijn beurt aan SIGE.</p> <ul style="list-style-type: none"> - de schoolleider analyseert de resultaten van de schooltoetsen en de ETE maakt de centrale toetsen. de 2 organisaties komen bij elkaar om de resultaten te vergelijken en acties te ondernemen. - ETE (zie boven) 	<p>zijn van door de leerkracht zelf gemaakte proefwerken cq overhoringen en leerkracht onafhankelijke proefwerken.</p>	
Scholing	<ul style="list-style-type: none"> - De leerkracht moet toegerust worden om te kunnen handelen op basis van zijn vroegtijdige signalering Het gaat om een signalering hoever een leerling gevorderd is om de kerndoelen te halen. - De SIGE toerusten om de scholen te ondersteunen waar de kerndoelen (structureel) 	<ul style="list-style-type: none"> - leerkracht en schoolleider op basis van een POP als onderdeel van het SOP scholen behoren autonomie en verantwoording te krijgen over de nascholingsgelden - uitbreiden van de SIGE met deskundigen die resultaatgericht werken na een efficiëntie- en 	<ul style="list-style-type: none"> - Brede definitie van AGO-IlIn 	EVC-commissie

	<p>niet gehaald worden.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Opstellen van duidelijke instructies voor de scholen i.v.m. het opbouwen van het advies van de overgang van het FO naar het VO. - Meer voorlichting inhoud AGO. - Aanpak gedragsproblematiek - - Effectief lesgeven, Goed leiderschap/ schoolleider, Scholing leerkracht - leerling relatie, Positieve instelling leerkracht. - Cursus leren nadenken, logisch denken, filosoferen. 	<p>effectiviteitsmeting van SIGE.</p> <ul style="list-style-type: none"> - directeuren VO schetsen een profiel voor de instroom bij het desbetreffende onderwijstype. - schoolleiders/ directeuren FO en AGO. - al beantwoord bij Zorg. - Schoolleider is verantwoordelijk voor scholing, benadert het schoolbestuur voor het realiseren van een op maat gericht scholingsplan. 		
Organisatie	<ul style="list-style-type: none"> - Elke groep van elke school dient de beschikking te hebben over een jaarplan, waarin de concrete en specifieke leerdoelen per leerjaar, conform de vastgestelde leerlijnen, zijn opgenomen. 	<ul style="list-style-type: none"> - schoolleider met zijn team met nodige ondersteuning van het schoolbestuur 	<ul style="list-style-type: none"> - Schooltijd 	<p>Schooltijd verlengen na een grondig onderzoek van schoolresultaten en effectiviteit en efficiëntie met betrekking tot de verschillende vakken cq educatiegebieden.</p>

	<ul style="list-style-type: none"> - Is de leeftijd van de leerling één van de criteria bij het geven van AGO-advies - meer voorlichting gebaseerd over de mogelijkheden in VSBO. - IB er/RTer. 	<ul style="list-style-type: none"> - schoolleider moet mede bepalen. - ministerie in samenwerking met SIGE en Schoolbestuur. - Al beantwoord 		
--	--	---	--	--

Prioriteiten VSBO

1. Binnen elke school voor VSBO moet een **intern leerling-zorgsysteem** opgezet worden met daarbij ook aandacht voor de vele **sociaal-emotionele problemen** met als voorwaarde **competente begeleiders** voor **vroegtijdig signaleren en remediëren**.
2. **Uniforme afspraken/ regels** voor extra hulp; **schoolbestuur-overstijgend**.

De aanwezigen 9-2-2017 mw. De Palm en mw. Hooi-Scherptong hebben deze stellingen aangevuld en geprioriteerd en daar zijn de volgen de acties bij nodig.

Wat?	Welke acties?	Korte (kt) of lange termijn (lt)?	Verantwoordelijke
Elke school	<ul style="list-style-type: none"> • Uniforme aanname procedures voor het VSBO: <ul style="list-style-type: none"> - Oplossing afroomsysteem op bep. scholen - V&V aanpassen v.w.b. aantal leerlingen in de klas Best practices inventariseren en toepassen, rekening houdend met eventuele doorstroming(en), bv naar AGO). 	Kt	Min.OWCS / Inspectie / SIGE / Schoolbesturen / Scholen
Intern leerling zorgsysteem	<ul style="list-style-type: none"> • Revisie van de zorgplannen • Registratie/ documentatie <ul style="list-style-type: none"> ○ Registratie systeem met registratie leerling-zorg en anders een soortgelijk (tijdelijke) niet digitaal systeem(al in place op de RK scholen) ○ Vroegtijdig signalering inbouwen in een registratie systeem ○ Binnen toetsing en waarderingskader evaluatie van scholen opnemen ??? ○ Uniforme formulieren aanmelding ago ○ onderwijskundig rapport • Schooloverstijgende hulp <ul style="list-style-type: none"> - Ook gebruikmaken van sociale kaart van de buurt, sociale kaart van Curaçao, kennisbank, www.desaroyodihubentut.cw met activiteiten etc. - Cursus LVG – al gebeurt in RK scholen. Aantal deelnemers onbekend. Niet 	<p>Kt</p> <p>Kt</p> <p>Kt</p> <p>Lt</p> <p>Kt</p> <p>Kt+ Kt</p> <p>Kt</p> <p>Kt</p> <p>Kt+</p>	<p>IB bijeenkomst SIGE / Scholen.</p> <p>Gezamenlijk schoolbesturen / SIGE / Min.OWCS / Inspectie</p> <p>- Idem –</p> <p>Min.OWCS / Inspectie</p> <p>Min.OWCS / SIGE / EVC / Scholen</p> <p>Gezamenlijke Schoolbesturen / Coörd. SIGE Gezamenlijke Schoolbesturen /SIGE</p> <p>SMWer/Ban bario bèk YAVE / FAJ</p> <p>YAVE / FAJ</p>

	<p>iedereen is geweest. Zeker niet alle DOS scholen</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Uniforme criteria en structuur voor V&V systeem aanpassen ● Taalonderwijs upgrading basisvaardigheden cq alfabetisering aanbieden <ul style="list-style-type: none"> - Leren Leren toepassen op scholen - Meer en regelmatig aandacht voor woordenschat en rekenen. 	<p>Kt+</p> <p>Kt</p>	<p>Inspectie/ Min.OWCS</p> <p>SIGE/ Min. OWCS</p> <p>SIGE / School / (J.de Palm)</p>
Competente begeleiders	<ul style="list-style-type: none"> ● Upgraden deskundigheid <ul style="list-style-type: none"> ○ Gelinkt aan criteria van inspectie. Bijv prioriteren wat binnen de school van belang is ○ Mentor cursussen om 1ste lijnszorg te versterken(RK is al geweest) ○ Remedial teacher opleidingen aanbieden voor F.O./S.O. en V.O. Er is verschil - Leren differentiëren en kunnen omgaan met verschillen in niveau en type leerlingen <ul style="list-style-type: none"> ○ Mindset training met casussen ○ Ondersteuning/Aanvulling LOFO opleiding!!! ○ Vroegtijdig kunnen signaleren ○ Leren leren aspect trainen (vanaf F.O. en/of daarvoor en ondersteuning aan ouders) ○ Taalonderwijs (Bij Pap.talig onderwijs in een vroeg stadium aanvullen met Ned's woordenschat)/ LOFO taalbeleid ● Begeleiding ● Multidisciplinaire team als onderdeel zorgteam <ul style="list-style-type: none"> ○ Bij soc-emotionele problemen 	<p>Kt</p> <p>Kt+</p> <p>Kt</p> <p>Kt</p> <p>Kt+</p> <p>Kt</p> <p>Kt+</p> <p>Kt+</p> <p>Kt</p> <p>Kt</p> <p>Kt</p>	<p>SIGE / Min.OWCS / Inspectie</p> <p>sydelle@micnv.com met Mentor Me M.Passial T.515-4266 SIGE/Bureau Nascholing/Schoolbestuur</p> <p>SIGE / Min.OWCS/ Via Universiteit van Curaçao Schoolbesturen</p> <p>SIGE</p> <p>SIGE/ Min.OWCS</p> <p>SIGE / Min.OWCS SIGE</p> <p>SIGE / Min. OWCS</p> <p>SIGE / Schoolbesturen Universiteit v. Curaçao</p>

	verwijzingskaders en ouder ondersteuning <ul style="list-style-type: none"> ○ Bij tienerzwangerschap begeleiding terug naar school/ werk ● Hulpmiddelen aanreiken <ul style="list-style-type: none"> ○ Planifikado (agenda) met studievaardigheden 	Kt Kt+	SIGE / Schoolbesturen SIGE / FMS Min. OWCS/SIGE SIGE/FMS
--	---	---------------	--

Bouwstenen AGO besprekingen

Er is aangegeven dat er behoefte is aan:

- Lesmateriaal (lange termijn):
  - Modulair maar niet methodisch ingericht waar een keuze uit gemaakt wordt afgestemd op de klas/ de leerling
  - Vertaald in het Papiaments
  - Orthodidactisch en competentiegericht
  - Werkt met de leefgebieden vrijetijdsbesteding, burgerschap etc
  - Ontwikkelen eigen material
  - Didactische werkvormen in de klas
- Deskundigheidsbevordering van de docent (nascholingstraject) (lange termijn):
  - Aspect leren leren. Hoe maak je de les zo praktisch mogelijk
  - Didactisch en pedagogisch
  - Interpersoonlijk
  - Hoe prikkel je het creatieve denkvermogen van de docent
  - Wat is het wenselijk kader van de AGO?
  - Teamwork
  - Wat is het profiel van de AGO-docent vanuit het Bevoegde Gezag? (korte termijn)
  - Dispentatie van onderwijstijd voor het volgen van trainingen
  - Functioneel rekenen
- Ondersteunend (korte termijn):
  - Quickscan/screening van de schoolorganisatie; inventarisering en coachen van AGO in het kader van:
    - ✓ Beoordelingssystemen
    - ✓ Portfolio/ IOP
    - ✓ Coachingsgesprekken/stage
    - ✓ Mindset
    - ✓ Externe begeleiding voor een kritische blik
    - ✓ Coaching op de werkvloer
  - Platform AGO voor regelmatig uitwisselen van kennis:
    - ✓ SOP analyse en revisering
    - ✓ Analyse van het toetsingskader van de inspectie van onderwijs
    - ✓ Inspectie informeren over AGO
    - ✓ Analyse V&V stelsel
    - ✓ Gezamenlijk certificaat ontwikkelen
    - ✓ Digitale formulieren

- ✓ Verlenging AGO-jaren
- ✓ Onderwijs ontwerp met stamgroepen en mentorbegeleiding
- ✓ Simpele campagne over het AGO; booklets, website, etc

De EVC groep heeft haar prioritering gelijk in een ppt geplaatst.

Samenvatting prioriteiten

AGO:

- **Lesmateriaal** ortho-didactisch, competentiegericht en vakoverstijgend vooral materiaal voor functioneel rekenen en taalgebruik
- Algemene **informatie** aan ouders, docenten en veld over AGO en vaststellen basisinformatie zoals een eenduidig profiel van de AGO leerling en de AGO docent

VSBO/FO/SO/AGO

- Informatievoorziening moet verbeteren:
  - Goed **registratiesysteem**
  - **Uniforme** onderlinge **afspraken** binnen het onderwijs als het bijv. gaat om uitwisseling van leerlingdossiers bij doorverwijzing naar vervolgonderwijs.
- **Deskundigheidsbevordering** nodig voor docenten vooral als het gaat om vaardigheden als differentiatie, zorgsignalering, effectief lesgeven en mindset van de leerkracht
- De ondersteuning en **procesfacilitering** van SIGE intensiveren. Platforms oprichten en projecten uitvoeren al is het op pilotbasis
- **Leerlingzorg** met vroegtijdig signaleren en remediëren. Registratiesysteem, boven schoolse toetsing en opleiding RT/ IB-er. Daarnaast betere (zorg)voorzieningen; opzet leerplichtunit/ uitbreiding SMAT/ opzet cluster 4 onderwijs/ opzetten BOR zijn hierbij cruciaal
- Het **V&V stelsel** moet onder de loep worden genomen in het kader van de zorgverlening
- Screening en monitoring door **externe coaches** voor scholen en aandragen schoolgebonden oplossingen
- **Evidence based werken**: implementatie van resultaten van rapporten en onderzoeken door CBS, Desaroyo di hubentut, en VIC en overige experts

Bijlage: ppt presentaties